

Tendències i Models de Negoci del sector Tèxtil-Moda

Aquest projecte està subvencionat pel programa de Projectes Innovadors d'acord amb l'Ordre TRE/293/2010 i està patrocinat pel Servei d'Ocupació de Catalunya i cofinançat pel Fons Social Europeu

Estudi realitzat per:
José A. Guerrero,

amb la col·laboració de:
Natalia Díez

i la participació de:
Beatriz Ocanto
Elena Salcedo
Abel Díaz
Aleix Perdigó

EL SECTOR

1. 5. Perfils professionals

El futur del sector depèn de la seva capacitat per reorientar-se cap a activitats d'elevat valor afegit. Avui en dia, la confecció tradicional està donant pas a la confecció de tèxtils tècnics, la investigació tèxtil comença a tenir protagonisme i cada vegada més s'estan utilitzant noves tecnologies aplicades als productes i processos tèxtils. En aquest context, el fet de disposar de personal tècnic qualificat que conegui les innovacions, tant en materials com en processos de producció, esdevé un factor clau.

En un estudi de la consultoria Asimag titulat: "Las necesidades de evolución delante del model industrial", s'exemplifica com en els processos de deslocalització es transfereixen les capacitats de producció d'un lloc a un altre. Això afecta de forma important l'organització de la feina i l'ocupació. Aquest és un fenomen que té incidència en les relacions laborals i, per tant, també en el benestar econòmic i social de les societats desenvolupades.

El sector s'ha vist obligat a reestructurar el seu funcionament, fet que s'ha traduït en una major rellevància de determinats subsectors, especialment la distribució i la logística, que han adquirit un caràcter estratègic imprescindible. En aquest sentit, els i les professionals de la cadena logística i d'emmagatzematge prenen una importància especial. D'altra banda, el personal d'investigació també representa una ocupació amb potencial, tot i que la recerca es veu frenada per la resistència i lentitud que presenta el mercat a l'hora d'implantar les innovacions tèxtils.

La deslocalització també ha estat considerada com "la pèrdua dels llocs de treball manufacturadors d'un país en benefici d'un altre de competidor". Des d'aquest punt de vista, s'assimila la deslocalització amb "l'exportació de llocs de treball", ja que això suposa la substitució d'ocupació nacional per estrangera. La deslocalització elimina llocs de feina en un lloc i els genera en un altre per fabricar els mateixos productes i vendre'ls en els mateixos mercats. Aquesta exportació de llocs de treball serà possible si les persones que els ocupen tenen les mateixes característiques que els treballadors als quals substitueixen en relació al nivell de qualificació, a les competències i habilitats i a la formació mínima que es requereix per desenvolupar la seva feina. Per això és tan important la formació com element diferenciador i generador d'avantatges comparatius respecte a altres països.

Normalment, quan parlem d'aquest fenomen, l'anomenem deslocalització industrial, ja que el sector que es veu afectat pel trasllat de factories sol ser l'industrial. La deslocalització en el sector dels serveis és més recent i encara incipient però, segons tots els pronòstics, tendirà a intensificar-se en un futur. És per això que quan en aquest estudi parlem de deslocalització industrial no ho hem d'entendre en un sentit literal sinó més ampli ja que engloba també el sector de serveis.

L'estudi fet per Asimag i publicat per la UGT del País Basc intenta extreure una sèrie de característiques que, de forma general i en major o menor mesura, estan presents en totes les activitats econòmiques que es deslocalitzen.

Primerament, les raons de la deslocalització poden ser de diferent tipus: qüestió de costos, d'entorn empresarial o de capital humà. Les característiques de les activitats que pateixen els processos de deslocalització no són les mateixes si els motius que les motiven són diferents. Donat que els processos de deslocalització amb més repercussió sobre la pèrdua de llocs de treball són els motivats per la reducció de costos, ens fixarem en les característiques concretes que comparteixen aquelles activitats econòmiques que utilitzen aquest recurs.

En segon lloc, encara que la majoria de les activitats que pateixen aquests processos de deslocalització són industrials, no hem d'oblidar que el sector serveis utilitza cada vegada més aquest recurs. Aquest és un fet important ja que les característiques compartides per aquelles activitats econòmiques de tipus industrial que deslocalitzen, no són les mateixes que comparteixen les empreses de serveis.

Tenint en compte això últim, Asimag distingeix entre activitats industrials i de serveis i així estableix els criteris que ens serviran per determinar quins són els sectors afectats per la deslocalització industrial.

CRITERIS PER DETERMINAR ELS SECTORS AFECTATS PER LA DESLOCALITZACIÓ

Activitats industrials

Intensius en mà d'obra
Processos de fabricació senzills
Processos de fabricació que generen escàs valor afegit
Processos de fabricació estandarditzats en cadenes de muntatge

Serveis

No és necessari el contacte cara a cara
Alt contingut d'informació codificable
Ús intensiu de les TICs
El servei es pot donar per via telemàtica

Si fem una anàlisi de l'evolució de l'ocupació en les activitats de la indústria de la moda amb més possibilitats de ser deslocalitzades observem:

Indústria tèxtil: el nombre de persones ocupades entre els anys 2000 i 2010 es reduí un 27,2%. Excepte en els anys 2004 i 2005 en els que l'evolució de la quantitat de persones ocupades tingué una tendència positiva, en la resta de períodes la tendència fou a la baixa. El resultat és la pèrdua de 29.500 llocs de treball en la indústria tèxtil.

En la confecció de roba de vestir: el nombre de persones ocupades entre els anys 2000 i el 2010 va decreixer en un 44,6%. En aquest cas, la tendència negativa es manté durant tot el període analitzat i la conseqüència és que hi ha 70.000 persones menys treballant en la confecció de roba de vestir.

En la indústria del cuir i el calçat, entre l'any 2000 i el 2010 el nombre de treballadors va disminuir en més d'una tercera part (concretament en un 37%), registrant una tendència negativa a partir de l'any 2004 i això ha suposat que 34.000 persones hagin perdut el seu lloc de treball.

Font: Instituto Nacional de Estadística. Enquesta de població activa.

Un cop identificades les activitats econòmiques més propenses a experimentar processos de deslocalització, dissenyarem el mapa dels llocs de treball amb més risc d'afectació per a aquest fenomen:

Tasques o funcions

Tasques repetitives i senzilles
Processos normalitzats i estandarditzats
Poc especialitzats
Processos productius amb un contingut tecnològic mig – baix
Instruccions senzilles

Nivell de qualificació

Qualificació baixa

Sectors industrials

Es localitzen en departaments de producció o fabricació (sobretot muntatge i assemblatge) i en els seus departaments auxiliars, com el de manteniment o de control de qualitat.

Ambient serveis

Atenció al client i CRM
Captació de clients

1. 5. 1. El mapa d'ocupacions “víctimes” en el sector tèxtil

El ja mencionat estudi “Las necesidades de formación ante la evolución del modelo industrial” de la consultora Asimag conclou la seva revisió general fent una anàlisi de les possibilitats de recol·locació dels treballadors afectats per la deslocalització.

Indústria tèxtil i de confecció de peces de vestir:

- Impressors de serigrafia i estampadors en planxa i en tèxtils
- Artesans de teixits, cuirs i materials similars
- Preparadors de fibra
- Teixidors amb telers artesans o de teixits de punt i assimilats
- Pelleters i treballadors assimilats
- Costurers a mà, brodadors i assimilats
- Adobadors i preparadors de pell
- Operadors de màquines de preparar fibres, filar i debanar
- Operadors de telers i altres màquines teixidores
- Operadors de màquines de cosir i brodar
- Operadors de màquines de blanquejar, tenyir, netejar i tintar
- Operadors de màquines per tractar pells i cuir
- Altres operadors de màquines per fabricar productes tèxtils, articles de pell i cuir
- Muntadors de productes de cartró, tèxtils o materials similars
- Activitats auxiliars del comerç
- Agents d'atenció al client, consumidor o usuari
- Telemàrqueting per a empreses de moda

Tal i com es desprèn de l'anàlisi de l'informe, en primer lloc, cal buscar alternatives de recol·locació en el mateix sector d'activitat o en sectors afins, ja que d'aquesta manera es poden aprofitar els coneixements específics del treballador sobre el sector, els productes i els processos.

Així, per exemple, en el sector tèxtil i de la confecció de peces de vestir, fruit de les adaptacions als canvis de l'economia global, desapareixen llocs de treball a l'àrea de producció, però s'intensifiquen les activitats de logística, de control de la producció i de la qualitat de les peces de vestir importades, activitats d'acabat de les peces per a la seva distribució comercial:

D'altra banda, el sector tèxtil i de la confecció està buscant nous segments de mercat mitjançant el disseny, la I+D, la innovació i l'especialització, desenvolupant noves tecnologies que s'apliquen als materials, als productes i als processos de fabricació.

Hi ha altres ocupacions alternatives en sectors de serveis afins, com els serveis de bugaderia industrial, en serveis de confecció a mida, arranjaments, adaptació o reparació de peces de vestir, calçat o marroquineria.

Els tres grans trets que distingeixen les noves ocupacions són – seguint les línies generals de l'estudi exposat- les següents:

- **fer un ús intensiu de les noves tecnologies**
- **formar part d'activitats lligades amb processos intensius d'innovació**
- **atendre les noves necessitats socials en el marc de l'Estat del Benestar**

A l'hora de reubicar les professions "víctimes" en noves ocupacions, i sempre segons l'estudi d'Asimag, ocupen un lloc preferent els següents aspectes:

Similitud en els objectius, les característiques de les tasques i competències que cal desenvolupar: dades com el grau de semblança en el producte o en els outputs de les feines, el nivell de similitud en el tipus d'informació rebuda per obtenir un bon acompliment de les tasques a realitzar i els canals per obtenir-la o el grau d'analogia amb els coneixements teòrics, les actituds, l'habilitat o destresa necessàries. Sense oblidar elements com la similitud dels procediments de treball, la semblança en els recursos tècnics necessaris per desenvolupar aquella ocupació, l'afinitat amb el tipus de tecnologia, maquinària o eina que s'utilitza.

Un dels aspectes importants és el grau de coneixement dels programes informàtics que, en aquest cas, s'usarien en la nova "ubicació", així com altres facetes més qualitatives com el coneixement d'idiomes o les ocupacions que exigeixen desplaçaments o viatges de feina...

Com a conseqüència d'això, les polítiques industrials enfocades a pal·liar els possibles efectes negatius de la deslocalització s'han d'orientar a enfortir els avantatges competitius de les empreses, els treballadors i les regions, així com afavorir el trànsit cap a altres activitats productives, quan les que s'han abandonat han deixat de ser competitives, intentant reduir els costos a curt termini de les pèrdues del teixit industrial i de l'eventual pèrdua de llocs de treball.

Per reduir els costos d'ajustament, cal permetre la flexibilització del mercat de treball de manera que no s'allargui de forma innecessària l'agonia de les empreses no competitives. Per aconseguir això, no només es necessita un mercat laboral menys reglamentat, sinó també que hi hagi un diàleg més fluid entre els representants de l'Administració Pública, les empreses i els sindicats. D'altra banda, s'han de tenir polítiques actives d'ocupació que facilitin la formació dels treballadors i el seu reciclatge cap a noves activitats.

Pel que fa referència a proveir-se dels avantatges competitius que en un futur reclamaran les activitats industrials i de serveis, es pot dir que per a economies ja madures com és el cas de l'espanyola, el camí és clar: augmentar els nivells d'educació dels treballadors, la formació general i específica, millorar les infraestructures de transports, majors dotacions de TIC i un sistema competitiu i eficient en I+D. De forma i manera que es faciliti la formació d'un nou tipus de teixit industrial a mig termini.

Aquestes són polítiques que tots els experts i analistes han estat demanant durant molt de temps però que encara estan molt lluny de ser aplicades a Espanya. Les carències en l'esforç per millorar l'educació i l'I+D són importants i vénen de molt lluny, i per la seva inexistència, no sembla que mai formin part de les prioritats de les administracions públiques. Aquest fet tendirà a agreujar-se davant dels nous reptes competitius, el mateix que passarà amb el ràpid augment del nombre d'immigrants que, tal i com hem dit anteriorment, ha afavorit el desenvolupament d'activitats productives intensives en mà d'obra que no es podran mantenir en un futur.

1. 5. 2. Perfils professionals més demandats

Perfils professionals de més alta qualificació

Una característica comuna per aquest tipus de perfils és la necessitat de formació complementària que permeti ampliar els coneixements específics de l'activitat i de les tecnologies tèxtils, tant de maquinària com d'eines informàtiques específiques. En aquest sentit, pot resultar favorable tenir estudis de postgrau o màsters d'especialització en l'àrea on es desenvolupi el lloc de treball.

- Investigador/a R+D+i tèxtil
- Analista de producció de processos i temps
- Dissenyador/a de moda i estampats
- Product manager de moda
- Comprador/a de moda en empresa de producció o distribució
- Visual merchandiser
- Retail manager
- Tècnic/a d'expansió
- Tècnic/a en exportació i importació
- Tècnic/a en control de qualitat i sostenibilitat
- Tècnic/a en gestió logística
- Responsables de projectes de distribució i comercialització on-line
- Community managers par a empreses de moda
- Gestors de les relacions amb el client (CRM)

Perfils professionals de menor qualificació

Els perfils amb qualificació més baixa s'encarreguen de tasques relacionades amb els processos bàsics del sector, especialment en els àmbits de la producció i les funcions comercials.

Aquest tipus de perfils no requereix cap formació complementària en forma d'estudis de postgrau o màster. Tot i així, sí que és important tenir un coneixement implícit del sector que permeti desenvolupar adequadament les tasques pròpies de cada lloc de treball.

- Assemblador/a de teixits tècnics/especials (amb coneixements de les noves eines informàtiques)
- Responsable de logística i emmagatzematge
- Manipulador/a de roba
- Especialista patronista-escalador (amb coneixements de les noves eines informàtiques)

Perfils professionals autònoms

Les noves tecnologies permeten el desenvolupament de micro-empreses autònomes que complementin el teixit productiu del sector tèxtil-moda.

La tipologia dels llocs de treball és àmplia, però en destaquem algunes figures:

- Dissenyador/a independent
- Blogger de moda
- Consultoria de moda (coolhunting, assessoria de moda, personal shopping, etc..)
- Emprenedor digital de moda (comerç on-line independent)
- Desenvolupador/a d'aplicacions tecnològiques per a la indústria de la moda